

100 DE ANI DE ROMAN ROMÂNESC

REFERENȚI ȘTIINȚIFICI

Prof. univ. dr. Mircea Martin,
Universitatea din București, membru corespondent al Academiei
Române

Prof. univ. dr. Jozefina Komporaly,
University of the Arts, London

Prof. univ. dr. Lăcrămioara Petrescu,
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

**CENTRUL DE CERCETARE
ȘI DEZVOLTARE PROFESIONALĂ
„STUDIILE ROMÂNEȘTI ÎN
CONTEXT INTERNAȚIONAL” (STUR)**

**CENTRUL DE CERCETARE
„METACOGNIȚIE ȘI
TRANSDISCIPLINARITATE”
(M&T)**

100 DE ANI DE ROMAN ROMÂNESC

Volum coordonat de

**Marina Cap-Bun, Florentina Nicolae
Angelo Mitchievici, Veronica Nedelcu**

**EDITURA UNIVERSITARĂ
București, 2020**

Colecția FILOLOGIE

Redactor: Gheorghe Iovan
Tehnoredactor: Ameluța Vișan
Coperta: Monica Balaban

Editură recunoscută de Consiliul Național al Cercetării Științifice (C.N.C.S.) și inclusă de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (C.N.A.T.D.C.U.) în categoria editurilor de prestigiu recunoscut.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

100 de ani de roman / coord.: Marina Cap-Bun, Florentina Nicolae, Angelo Mitchievici, Veronica Nedelcu. - București : Editura Universitară, 2020
Conține bibliografie
ISBN 978-606-28-1189-1

I. Cap-Bun, Marina (coord.)
II. Nicolae, Florentina (coord.)
III. Mitchievici, Angelo (coord.)
IV. Nedelcu, Veronica (coord.)

821.135.1.09

DOI: (Digital Object Identifier): 10.5682/9786062811891

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate, nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul Editurii Universitare

Copyright © 2020
Editura Universitară
Editor: Vasile Muscalu
B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33, Sector 1, București
Tel.: 021.315.32.47
www.editurauniversitara.ro
e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

Distribuție: tel.: 021.315.32.47 / 0745 200 718/ 0745 200 357
comenzi@editurauniversitara.ro
www.editurauniversitara.ro

CUPRINS

<i>Precizări introductive</i>	7
Centrul de Cercetare și Dezvoltare Profesională „Studiile Românești în Context Internațional” (STUR)	
<i>1. Atelier Matei Vișniec</i>	11
Matei Vișniec, <i>Minodora (fragment inedit dintr-un roman în lucru)</i>	13
Jozefína Kompóraly, ‘Mr. K Released’ as <i>Quarantine Literature: Confinement, Deferral, Liberation</i>	54
Marina Cap-Bun, <i>Ultimul supraviețuitor al coronavirusului sau Despre experiența singurătății absolute</i>	60
Mirela Mihaela Doga, <i>Pășind pe iluzii. Romanul „Pas-parol”</i>	77
Simona-Nicoleta Minciu, <i>„Negustorul de începuturi de roman” de Matei Vișniec – Germe interpretativ</i>	89
<i>2. 100 de ani de roman</i>	99
Elena Ionescu, <i>Convertiri și iluminări reciproce</i>	101
Joan-Maria Jaime Moya, ‘Dieu est né en exil’ en <i>España</i>	110
Joan-Maria Jaime Moya, <i>El poema ‘Cântecul gînteii latine’ de Vasile Alecsandri i les traduccions occitana, de F. Mistral, i catalana, de J. M.ª de Garganta i Vila-Manyà</i>	114
Marius-Virgil Florea, <i>A Foreigner in China</i>	123
Florentina Nicolae, <i>Strategii argumentative în „fantasma” Hamelionului cantemirian</i>	135
Daniela Crăciun, <i>Romanul italian dincolo de postmodernism: „Gomorra” de Roberto Saviano</i>	144
Corina-Mihaela Apostoleanu, <i>Spațiul dobrogean în patru tablouri literare interbelice</i>	158
Olga Dușu, <i>Realismul magic din romanul „Lumina îndepărtată a fluviului” de Ovidiu Dunăreanu</i>	169
Olga Dușu și Eugenia Vâjjiac, <i>Constantin Novac, prozator al mării</i>	173
Olga Kaiter și Edith-Hilde Kaiter, <i>Preocupări ale scriitorilor sași din Transilvania pentru folclorul românesc</i>	178
Florentina-Gabriela Rusu, <i>Elemente de organizare discursivă în romanul „Îngerul a strigat” de Fănuș Neagu</i>	190

Iulia-Magdalena Bălan (Grecu), <i>Romanul și canonul. O relație de peste un secol. Studiu de caz: Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu, Camil Petrescu, G. Călinescu</i>	201
Mihaela Airinei, <i>Dublul în creația soresciană</i>	216
Raluca Grigore, „Zmeura de câmpie”, <i>Mircea Nedelciu. Noul flux romanesc</i> .	226
Alina Anamaria Ganea, <i>Structura mitică și simbolică în raport cu intervenția diavolului în romanul „Maestrul și Margareta”</i>	239
Alice Maria Safta, „Zbor deasupra unui cuib de cuci” – <i>transpunere în actualitate</i>	257
Robert-Andrei Stoica, <i>Codurile secrete ale literaturii lui Mircea Eliade. Memoria sacră a romanului „Isabel și apele diavolului”</i>	265
Alina Iftime, <i>Aspecte ale integrării literaturii la ora de limba română ca limbă străină de studiu</i>	285

Centrul de Cercetare „Metacogniție și Transdisciplinaritate” (M&T)

Adrian Tudurachi, <i>Ceea ce autorul citește în sufletul personajelor. Romanul interiorității și nașterea subiectului modern în cultura română</i>	299
Mircea Vasilescu, <i>Ideea de Europa în discursul public postcomunist. Cazul intelectualilor români</i>	314
Lăcrămioara Berechet, <i>Psihanodia și lumile fără sfârșit ale ficțiunii literare. Vasile Voiculescu, Mircea Eliade, Mircea Cărtărescu, trei lecturi edificatoare</i>	331
Alina Buzatu, <i>Sentimentele de sub mască. Travestiuri textuale în „Micuța” de B. P. Hasdeu</i>	340
Angelo Mitchievici, <i>Absolutul ratării absolute și literatura de adio: „Ruletisul” de Mircea Cărtărescu</i>	348
Veronica Cristina Nedelcu, <i>Indicii spațiali și temporali – elemente ale (re)configurărilor spațiului ficțional călinescian</i>	360
Sorin Mihai, <i>Marele Război între emoție și istorie</i>	368
Adriana (Dumitru) Moraru, <i>Gramatica vestimentației și a corpului în proza lui Garabet Ibrăileanu</i>	392
Ecaterina Alexandru, <i>Romanele pentru copii și tineret în perioada realismului socialist</i>	408
Elena-Luminița Hrițcu, <i>Recuperarea estetică a Orientului în „Manuscrisul fanariot”, romanul Doinei Ruști</i>	418
Clarisa (Cotici) Trandafirescu, <i>A fi sau a nu fi romancier – Mateiu I. Caragiale în narațiunile critice interbelice</i>	429
Alin Piroșcă, <i>Cele două fețe ale seducției. O analiză comparativă la Soren Kierkegaard și Camil Petrescu</i>	440
Ioana-Alina Costea, <i>Romanul unei geografii a imaginarului suprealist „Nadja” de André Breton</i>	451
<i>Date despre autori (în ordine alfabetică)</i>	460

PRECIZĂRI INTRODUCATIVE

Volumul de față reunește lucrările conferinței internaționale *100 de ani de roman românesc*, care a avut loc în 26-27 septembrie 2019, la Universitatea „Ovidius” din Constanța. Manifestarea științifică a fost organizată de Centrul de Cercetare și Dezvoltare Profesională „Studiile Românești în Context Internațional” (STUR) în colaborare cu Centrul de Cercetare „Metacogniție și transdisciplinaritate” (M&T), în parteneriat cu Uniunea Scriitorilor din România – Filiala Dobrogea, Uniunea Democrată Turcă din România și Biblioteca Universitară „Ioan Popișteanu”. Volumul continuă seria celor editate sub egida STUR: *Actualitatea lui Caragiale 1912-2012* (2012), *Junimea și impactul ei după 150 de ani* (2013), *Literatura, teatrul și filmul – În onoarea dramaturgului Matei Vișniec* (2015), *Culturi și civilizații est-europene. In memoriam Aida Todi* (2016), *Studiile românești în conterxt inter- și transdisciplinar. In memoriam Marin Mincu* (2017), *Ovidius în România. In memoriam Magistri Stephani Cucu* (2018) și *Studiile românești în anul Centenarului* (2019).

Ca și în cazul volumelor anterioare, textele selectate aici, care acoperă nu doar o arie tematică și metodologică diversă, ci și spații geografice nou intrate în atenția STUR, au fost supuse unei expertizări de specialitate, de către referenți științifici de cea mai înaltă exigență academică, cărora le mulțumim, încă o dată, pentru sprijinul acordat proiectului nostru: Prof. univ. dr. Mircea Martin, Universitatea din București, membru corespondent al Academiei Române; Prof. univ. dr. Jozefina Komporaly, University of the Arts, London; Prof. univ. dr. Lăcrămioara Petrescu, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.

O primă parte a volumului grupează contribuțiile membrilor și invitaților Centrului STUR și ea conține, ca și volumele anterioare, „Atelierul Matei Vișniec”, rezultat din cercetările grupului de lucru dedicat autorului, înființat în 2014. De această dată avem marea onoare de a include acestei secțiuni și fragmentul inedit intitulat *Minodora*, dintr-un roman în lucru al autorului, o formulă romanescă nouă, în care poetica postmodernistă se flexibilizează, lăsând loc unor accente realist-autobiografice emoționante. Fascinantă este și mărturia editoarei sale de limbă engleză, Jozefina Komporaly, privind aventurile în pandemie ale romanului *Mr K Released*, care nu s-a putut lansa public așa cum s-ar fi convenit, din cauza restricțiilor

impuse de coronavirus. Aceștia li se adaugă studii dedicate romanelor vișnieciene, semnate de Marina Cap-Bun, Mirela Mihaela Doga și Simona Nicoleta Minci.

O altă secțiune STUR adună contribuții diverse dedicate romanului, care acoperă meridiane multiple. Conf. dr. Elena Ionescu de la Universitatea din București evocă memorabil momentul aniversării centenarului Către Delavrancea, pe care o readuce sub lumina reflectoarelor, cu fascinanta ei personalitate, dar și cu istoria culturală a secolului pe care l-a traversat, reconstituită sinergic. Joan-María Jaime Moya, singurul membru STUR de la Barcelona, ne delectează cu două studii, unul despre exil (de la Ovidius la Vintilă Horia) și celălalt despre tălmăcirii inedite ale *Cântecului gîntei latine*, poemul alecsandrinian premiat la Montpellier, în occitană și catalană. Marius Virgil Florea, membru asociat STUR și doctorand la Nanjing Normal University, China, ne propune un exercițiu cu totul inedit de comparatism, ocupându-se de literatura fantastică a scriitorului chinez Mo Yan (câștigător al Premiului Nobel) și cea a lui Mircea Eliade, unite de un liant arhetipal al subconștientului colectiv. Florentina Nicolae decodifică strategiile argumentative în „fantasma” Hamleonică cantemiriană. Daniela Crăciun investighează romanul italian dincolo de postmodernism. Corina-Mihaela Apostoleanu, Olga Dușu și Eugenia Vâjiaș aduc în atenție scriitori dobrogeni reprezentativi de ieri și de azi. Olga Kaiter și Edith-Hilde Kaiter completează intercultural paleta de preocupări reflectată de volumul nostru, comentând preocupările scriitorilor sași din Transilvania pentru folclorul românesc, iar Alina Iftime, lector de limba română la Ankara, punctează aspecte ale integrării literaturii la ora de limba română ca limbă străină de studiu. Sunt prezenți în sumar și o serie de tineri cercetători, de curând deveniți doctori în filologie, dar și doctoranzi și masteranzi: Florentina-Gabriela Rusu, Mihaela Airinei, Raluca Grigore, Iulia-Magdalena Bălan (Grecu), Alina Anamaria Ganea, Alice Maria Safta și Robert-Andrei Stoica. Centrul STUR este, în mod programatic, un cadru de exprimare a cercetărilor lor.

Partea a doua a volumului grupează contribuțiile membrilor și invitaților Centrului M&T. „Idea de Europa în discursul public postcomunist. Cazul intelectualilor români”, studiul propus de Mircea Vasilescu de la Universitatea din București, deși nu vizează în mod direct romanul ca gen literar, asigură cadrul de referință al discuției privind validarea europeană a studiilor românești, reconstruirea dificilă și retractilă a punților culturale cu Europa după momentul 1989 al desprinderii din dictatura comunistă. În studiul său, „Ceea ce autorul citește în sufletul personajelor. Romanul interiorității și nașterea subiectului modern în cultura română”, Adrian Tudurachi, secretarul științific al Institutului de Lingvistică

și Istorie Literară „Sextil Pușcariu” din Cluj-Napoca, totdată keynote speaker al conferinței, chestionează romanul românesc din perspectiva rapelului la interioritate pe care-l ocazionalizează ca un mod de a edifica subiectul în modernitate. Premisa acestui studiu care deschide un amplu câmp de cercetare în spațiul românesc este că analiza introspecției, diferită de cea a analizei psihologice, descoperă motive diferite de a sonda interiorități, variate și nuanțate dispoziții ale conștiinței, mai multe teme ale neintegrării sociale.

În studiul său, „Psihanodia și lumile fără sfârșit ale ficțiunii literare. Vasile Voiculescu, Mircea Eliade, Mircea Cărtărescu, trei lecturi edificatoare”, Lăcrămioara Berechet propune spre analiză relevanța estetică a temei „psihanodiei”, pornind de la definiția pe care i-o dă Ioan Petru Culianu în *Experiențe ale extazului*, ca expresie a reinstaurării sacrului în orizontul transcendenței sesizabilă în cotidianul banal, într-o lume weberian dezvrăjită. Alina Buzatu propune o lectură a romanului într-o formulă abreviată parodic, ca schiță de romanț, prin nuvela *Micuța* a lui Bogdan Petriceu-Hașdeu, în măsură tocmai să-i sublinieze ironic mecanismele, tehnicile, mizele. În studiul „Sentimentele de sub mască. Angelo Mitchievici își orientează textul său, „Absolutul ratării absolute și literatura de adio: *Ruletisul* de Mircea Cărtărescu”, către o temă existențială, cea a ratării, pusă în relație însă cu estetica postmodernă pe care o adoptă Mircea Cărtărescu. În studiul său, *Indicii spațiali și temporali – elemente ale (re)configurărilor spațiului ficțional călinescian*, Veronica Nedelcu analizează în detaliu incipitul romanului călinescian, *Enigma Otiliei*, din perspectiva indicilor spațio-temporali care configurează un contract de lectură care ia forma textului cu relieful său particular. Sorin Mihai își dedică studiul, „Marele Război între emoție și istorie”, romanelor care înregistrează experiența idelebilă a Primului Război Mondial, din perspectiva modului în care se configurează un nou câmp de sensibilitate, cel al emoțiilor combatanților confrunțați cu situații ieșite din comun, dintre care cea a morții iminente o reprezintă numitorul comun. Adriana Moraru chestionează romanul *Adela* al lui Garabet Ibrăileanu din perspectiva valorificării feminității și mărcilor ei distinctive în „Gramatica vestimentației și a corpului în proza lui Garabet Ibrăileanu”. „Romanele pentru copii și tineret în perioada realismului socialist”, studiul Ecaterinei Alexandru, vizează deconstruirea scenariilor inițiatice, printr-o consultare amplă a unui corpus impresionat acumulat în dreptul unui roman-tip în anii '50, cel al inițierii revoluționar-ideologice a tineretului în vederea recrutării sale pentru cauză. Elena-Luminița Hrițcu realizează o interesantă analiză a valorificării literare a imaginarului orientalizant printr-un subtil studiu de caz oferit de romanul Doinei Ruști în „Recuperarea estetică a Orientului în

Manuscrisul fanariot, romanul Doinei Ruști”. În textul său, „A fi sau a nu fi romancier – Mateiu I. Caragiale în narațiunile critice interbelice”, Clarisa Trandafirescu este interesată tocmai de metadiscursul critic, focalizând romanul matein în contextul perioadei interbelice și al discuției despre roman inițiată atunci cu un gen literar în evidentă ascensiune. Alin Piroșcă își dedică eseul, „Cele două fețe ale seducției. O analiză comparativă la Soren Kierkegaard și Camil Petrescu”, unei teme provocatoare, cu atât mai mult cu cât ea pune în relație un romancier, Camil Petrescu, cu studii de filozofie, și romanul său, *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*, cu un filozof care înclină însă filozofia spre eseu și spre exeperiența intimă, Soren Kierkegaard cu *Jurnalul seducătorului*. „Romanul unei geografii a imaginarului suprarealist Nadja – André Breton”, studiul Ioanei-Alina Costea este dedicat romanului celui mai cunoscut scriitor suprarealist, André Breton, vizând felul în care strategiile constituive ale discursului suprarealist sunt incorporate în arta romanului.

Sperăm ca și acest tom să constituie o sursă utilă de informare, atât pentru studenți, masteranzi și doctoranzi, cât și pentru publicul larg, deja familiarizat cu volumele de studii ale centrului STUR.

Editorii

**Centrul de Cercetare și Dezvoltare Profesională
„Studiile Românești în Context Internațional” (STUR)**

Atelier Matei Vișniec

MINODORA (fragment inedit dintr-un roman în lucru)

Matei VIȘNIEC

2.

Dintre toți copiii lui Gavril și ai Domnicăi, numai Minodora *se ceru* (cu insistență și uneori cu plînsete) la școală. O vreme Gavril o bănuia că ar fi fost mai leneșă decît ceilalți frați și surori ai ei. Dar nu, cînd trebuiau duse vacile la păscut, dezghiocat porumbul sau culeasă cînepa, Minodora era săritoare și muncea cot la cot cu ceilalți. Doar că avea întotdeauna în *traista* ei o cărticică și ori de cîte ori se ivea ocazia o scotea și mai citea cîteva rînduri.

Gavril și Domnica știau și ei să scrie și să citească, la fel ca și alți țărani din sat. Mai toată lumea trecuse prin cele patru clase obligatorii, numai că Minodora, după cele patru clase, *se ceru* la școală la Rădăuți.

- Măi, fată, măi, bagă-ți mințile în cap, îi spunea Gavril mai mult ca să o *încerce*, ca să vadă cît era de hotărîită. Unde să te dau eu așa mică printre străini?

Numai că Minodora nu se temea de străini, și mai ales de orașul Rădăuți. Dimpotrivă, orașul o fascina și o atrăgea ca un magnet. Străzile pavate cu piatră cubică, *domnii* îmbrăcați în costume și *doamnele* încălțate cu pantofi cu toc, vitrinele prăvăliilor pline cu obiecte colorate, *fine* și nemaivăzute, trenul care trecea chiar prin centrul orașului, cinematograful "7 Noiembrie" și librăria dolda de cărți, parcul pe unde se plimbau de mîna băieți și fete și unde duminica venea o fanfară ca să cînte valsuri într-un mare foișor din lemn... Minodora nu-i scăpase nimic din farmecul orașului, din ceea ce *arăta* dar și din ceea ce *ascundea* el. Față de frații și surorile sale, Minodora parcă avusese mai mulți ochi și mai multe urechi, și de cîte ori veneau *la tîrg* cu căruța ea se întorcea încărcată cu mai multe imagini, cu mai multe fraze *furate* de la domni, cu mai multe senzații olfactive. Toți frații și surorile ei, cînd veneau la Rădăuți, îi băteau la cap pe Gavril și pe Domnica să le cumpere cîte ceva: băieții voiau cîte un briceag, cîte o curea sau cîte un portofel, fetele cîte un șirag de mărgel, cîte o

pereche de pantofi sau cîte o basma. Numai Minodora nu cerea nimic pentru că de fapt, în sufletul ei, ea dorea *orașul*, tot orașul.

În vara anului 1947, într-o duminică seară de sfîrșit de august, după ce toată lumea termină de mîncat, înainte ca să apuce cineva să se ridice de la masă, Minodora își luă inima în dinți și, cu voce tremurîndă, i se adresă lui Gavril dar de fapt și întregii familii:

- Tătucă, vreau să spun ceva.

Minodora nu așteptă să se risipească momentul de surpriză creat de ea, se ridică în picioare și începu să recite balada *Miorița*. Tremurul din voce i se eclipsă imediat, de la primele versuri. Din întreaga ei făptură emana un fel de lumină și de bucurie a cuvîntului spus. Pe măsură ce povestea celor trei ciobani *avansa* îndreptîndu-se spre tragedie, ochii Minodorei deveniră umezi și vocea cîștigă în forță. Minodora pronunța cuvintele cu *intonajii* și din cînd în cînd le *sublinia* cu cîte un gest, așa cum îi arătase învățătorul ei, domnul Mîndreanu.

Nici părinții, nici fratele cel mare Gheorghe, nici surorile mai mari Dina și Dochîța, nici surorile și frații mai mici nu scoaseră vreun sunet și nu mișcară vreun deget cît timp Minodora le recită balada *Miorița*. Ei rămaseră nemișcați și cînd Minodora continuă să spună *ce avea de spus* recitînd o a doua baladă, *Meșterul Manole*. În timp ce recita, Minodora își dădea seama că un miracol urma să se producă. Deja, în mod cu totul surprinzător, nu se mai auzea nimic din zgomotele obișnuite ale satului, nici în curtea lor și nici la vecini. Nici un lătrat de cîine, nici un mieunat de pisică, nici un nechezat de cal. Vacile, porcii, curcile, cucuvăile și toate celelalte animale din tot satul Rariștea se supuseră unei interdicții divine și deveniră mute cît timp Minodora își *spuse* poemele. Gavril rămase cu privirile în pămînt cam tot timpul, mai mult de teamă să nu uite fiica sa vreun vers dacă ar fi ridicat ochii spre ea. Dar Minodora nu părea să se îndoiască de *puterile* ei și avu chiar curajul, după ce termină *Meșterul Manole*, să prelungească momentul cu încă o demonstrație de virtuozitate, recitînd *Luceafărul* de Eminescu.

Cînd Minodora *se opri* dînd de înțeles că tot ce avusese de spus fusese spus, timp de cîteva zeci de secunde nimeni nu îndrăzni nici să o laude, nici să se ridice de la masă, nici să ia vreo *hotărîre*. Tăcerea fu spartă de fratele cel mare, Gheorghe, căruia nu-i prea plăcuse *cartea* dar muncea cel mai mult în gospodărie alături de Gavril și de Domnica. În calitate de frate mai mare, cu o autoritate conferită de miile de zile de muncă investite în gospodăria familiei Prelipcean, Gheorghe se întoarse spre tatăl său Gavril și îi spuse ca și cum ar fi evocat o evidență:

- Hai, tată, dă-o la școală!

11.

Casa familiei care trebuia *ridicată* prima în acea noapte se afla pe o colină, iar accesul, de la drumul principal, se făcea pe o uliță îngustă brăzdată de roți de căruță, nu tocmai ușor de parcurs cu camioanele.

- Eu zic să rămînem aici cu mașinile că altfel riscăm să ne împotmolim, spuse șoferul.

Plutonierul Ștefanache ar fi preferat să *avanseze* cu mașinile pînă la poarta casei, pentru a conferi o mai mare autoritate misiunii sale. Dar în același timp se temea să nu pară ridicol, dacă mașinile n-ar fi reușit să ajungă chiar pînă în vârful colinei.

- E drum gloduros, adăugă șoferul. E drum de căruță...

- Bine, mergem pe jos, decretă plutonierul coborînd primul, pentru a organiza expediția.

În două minute coloana de bărbați în uniformă se puse în mișcare luminîndu-și drumul cu lanternele. Cîțiva cîini începură să latre cu furie în diverse curți, la început într-un fel de dezordine dar treptat lătrăturile se reuniră într-un concert comun. Nicăieri însă nimeni nu aprinse nici o lumină.

Nu era pentru prima dată cînd Ștefanache avea o problemă cu cîinii. Dacă țărani aplecau toți capul și nu comentau prea mult ceea ce le cerea *Partidul*, cîinii nu aveau nici un respect față de *forțele de ordine*. Va trebui ca partidul să rezolve această problemă cu cîinii, gîndi plutonierul. Dacă partidul voia să-și impună într-adevăr autoritatea, trebuia să ia măsuri *legate* și de cîini. Trebuia dată o *circulară*, de genul: fiecare cetățean are datoria de a-și supraveghea cîinii 24 de ore din 24 astfel încît *activiștii și forțele de ordine* să nu fie primiți cu lătrături furibunde.

Lui Ștefanache i se părea foarte logică o astfel de circulară. La toate orele de *pregătire politică* i se spusese că Partidul avea în plan construcția omului nou. Dar oare nu era cazul ca acel plan să țină cont și de cîini? Omul *nou* avea, poate, nevoie de cîini *noi* dresați în așa fel încît să se gudure pe lîngă reprezentanții conducerii de partid și de stat, fie ea de nivel central sau local.

Oricum, oamenii de știință ai regimului comunist lucrau pentru crearea unei *vaci noi*, care să dea mai mult lapte decît vacile fostului regim burghezo-moșieresc. Și poate că urma să fie creat și un *porc nou*, care să se îngrașe mai repede, sau niște *găini noi* care să dea 365 de ouă pe an...

„Mă las dus de gînduri prostești și nu e bine” își spuse plutonierul. Oare cum ar fi reacționat *Partidul* dacă ar fi avut *acces* la gîndurile sale? Noroc că *Partidul* nu putea cotrobăi încă prin creierile oamenilor, deși te puteai aștepta la orice cu oamenii de știință cei *noi*. Gîndurile trebuiau

strunite, Ștefanache simțea instinctiv acest lucru. Gîndurile se puteau foarte ușor transforma în mici torente care te înșfăcau și te duceau apoi în tot felul de direcții, te puteau izbi de tot felul de *îndoieli*... Nu, nu era bine să lași gîndurile să facă tot ce voiau ele, gîndurile puteau provoca și un fel de inundații în creier, dacă ajungeau prea departe, dacă nu erau *canalizate*.

Casa de pe colină se profila în fața lor cu un fel de sinceritate, ca și cum ar fi spus „nu am absolut nimic de ascuns”. Cele două ferestre decupate în pereții albi ai fațadei păreau totuși doi ochi în stare de veghe. În stînga casei se afla o *șandrama* și alături, în unghi drept, grajdul și o șură cu una din porți deschisă. Toată *gospodăria* era îngrădită cu un gard cu *zăplaz* în spatele căruia, din loc în loc, se zăreau siluete de pruni și de cireși înfloriți.

- Măi, Sandule, tu ești sigur că aici trebuia să venim?

Plutonierul Ștefanache îi adresă întrebarea singurului om din echipa sa care nu purta uniformă, deși cizmele sale perfect lustruite și o haină de piele lungă pînă aproape de glezne aveau ceva dintr-o uniformă.

- Aici e, aici. Îi știu eu pe *ăștia*.

Lui Ștefanache nu i se părea de loc *suspectă* acea casă, era una ca mai toate celelalte din sat. În general, *chiaburii* aveau mai multe *acareturi*, se simțea la ei ceva mai multă bunăstare. Dar casa de pe colină nu părea să atragă atenția cu nimic, decît, eventual, cu simplitatea ei.

Omul cu haina de piele scoase un caiet cu copertile învelite în hîrtie albastră și îl examinează la lumina lanternei:

- Le zice Prelipcean. Șapte copii. El, Gavril. Ea, Domnica.

Un singur lucru i se păru suspect lui Ștefanache la casa de pe colină: absența cînelui. Oare de ce cîinii din toate celelalte *ogrăzi* pe lîngă care trecuseră lătrau prostește, iar la acest om cîinele tăcea? Să nu fi avut cîine? Sau să fi fost vorba de un cîine *nou*, educat deja ca să nu latre cînd se apropie oamenii partidului?

Ștefanache deschise poarta și intră primul în curte. O fîntînă cu roată, o căruță cu oiștea *lăsată*, o stivă de lemne, o *cofă* uitată lîngă ușă... Explorarea curții, la lumina lanternei, îi confirmă lui Ștefanache senzația avută ceva mai devreme, și anume că gospodăria aceea nu putea fi a unui *exploator*. Dar cine știe cît pămînt avea familia aceea din satul Rariștea... Hectarele lor nu erau în nici un caz vizibile, și poate așa se explica totul. Or fi avut prea mult pămînt și Partidului nu-i plăceau țărani cu prea mult pămînt.

Cum nici un cîine nu-și făcuse apariția, cum nimeni din casă sau din curte nu veni în întîmpinarea *echipei* sale, plutonierul Ștefanache se îndreptă spre ușa casei și bătu de două ori cu pumnul în ea.

- Deschideți, oameni buni! Se aude?

13.

Minodora avea 14 ani cînd viața sa lua o cotitură neașteptată, ejectînd-o dintr-o cochilie paradisiacă într-o lume *nouă* în care fu obligată să învețe să tacă, să îndure și să se *prefacă*. Acel moment cînd fu trezită din somn împreună cu întreaga sa familie, la miezul nopții, și deportată cîteva zile mai tîrziu în Dobrogea, îl povesti și-l repovesti apoi, în sute de ocazii, copiilor ei și apoi nepoților. Iar după ce se pensionă, la vîrsta de 60 de ani, începu să noteze tot ce-și amintea într-un caiet.

Momentul intrării milițienilor în casă fu atît de traumatizant pentru Minodora încît timp de mulți ani avu coșmaruri. Visa oameni în uniformă apropiindu-se de patul ei și așteptînd apoi în tăcere, cu țigări aprinse în gură, ca să se trezească, sau aplecîndu-se bănuitori peste fața ei ca să verifice dacă nu cumva era trează dar simula în continuare somnul.

Nu toți cei patru bărbați în uniformă, mirosind puternic a tutun, care le-au trecut pragul luminîndu-și drumul cu lanternele, erau oameni răi, povestea Minodora. Cel puțin unul dintre ei, mai tînăr, blond, cu ochii verzi, părea chiar puțin speriat. Poate nu mai participase niciodată la o astfel de *acțiune*. Sau poate era și el fiu de țaran și avea pe undeva o casă părintească precum cea a familiei Prelipcean, casă înconjurată de o *prispă*, cu pămînt pe jos, cu doar două *odăi* separate de o *tindă*, cu o cămară în spate, cu un pod mare în care se afla afumătoarea...

Cum vremea se încălzise în acel început de mai, tatăl, Gavril, și fiul său cel mare, Gheorghe, dormeau în șură, pe niște pături întinse pe o clăie de fin. În odaia de zi, pe jumătate ocupată de soba cu plită, dormeau, pe un pat lat, mama Domnica, și două dintre fete, Minodora și Dochîța. Mihai, ultimul născut, în vîrstă de doi ani, dormea încă în leagănul său, iar Simion, ceva mai măricel, dormea pe cuptor. Lipsea din casă doar Ileana, plecată de dimineață la bunica ei ca să o ajute la ceva treabă. Și mai lipsea Dina, fata cea mare, dar ea era deja măritată și la casa ei.

Unul dintre milițieni începu să-i numere pe copii dar ceva nu-i ieșea la socoteală. Îi număra dar parcă se poticnea după cifra trei sau patru. Se uita din nou pe lista sa și reîncepea număratul. Unu, doi, trei... Cum cele două fete *măricele* precum și băiatul coborît repede de pe cuptor făcură un fel de cerc în jurul frățiorului mai mic din leagăn, milițianului i se păru că tot acel grup voia să opună *rezist*. Copiii nu scoteau însă nici o vorbă, stăteau nemișcați, adunați instinctiv în jurul leagănului ca și cum ar fi vrut să-l protejeze, și privind cu ochi speriați la grupul de bărbați în uniformă. *Noi patru și ei tot patru* își spuse milițianul fără să-și dea seama de ce, iar apoi, tot instinctiv, își scoase cascheta ca să pară mai puțin agresiv.

Din șură ieșiră repede Gavril și Gheorghe, acesta din urmă speriat că au venit să-l ia în armată.

Minodora lăcrima, chiar și la vârsta de 85 de ani, când își amintea de demnitatea cu care Gavril răspunsese întrebărilor puse de milițieni. Era obligatoriu să plece chiar atunci, cu toții, la Rădăuți, în *crucea* nopții? Bine, dacă așa era *ordinul*, așa vor face. Taci, femeie, nu vorbi ce nu trebuie, îmbracă-le mai bine pe fetele astea! Da, tovarășe plutonier, șapte copii am, dar una din fete este măritată, nu trăiește cu noi, e la casa ei, are bărbat care a făcut războiul. Și mai am una care doarme la bunică-sa. Vreți să trag o fugă să o aduc?

- Nu, e bine așa.

Plutonierul Ștefanache voia să-i vadă cât mai repede pe acel țaran impozant prin statura sa și pe femeia sa mărunțică îmbarcați în camion împreună cu *cîrdul* lor de copii. Ce conta un copil în plus sau în minus? Nimeni nu urma să-l tragă la răspundere că nu a adus *toată* familia Prelipcean din comuna Rariștea. Atîta a găsit, atîta a adus. Și oricum, zeci de familii urmau să fie *colectate* în noaptea aceea din satele din *raionul* Rădăuți. Partidul voia să dea un exemplu, să arate că nu le va permite țăranilor înstăriți să *ridice capul*. Din tot ce i se explicase la ședințele de *instrucțaj politic*, Ștefanache reținea în special frazele simple și clare. Partidul nu mai admitea nicăieri, pe întinsul țării, exploatarea omului de către om. Ori, chiaburii *ridicau capul*. Și trebuiau reeducați prin muncă. Numai că din când în când plutonierul Ștefanache se vedea obligat să trimită la reeducare prin muncă niște oameni deja uzați de muncă. Aici se lovea ceva cap în cap, aici i se părea plutonierului că nu se potriveau lucrurile. În mod normal partidul n-ar fi trebuit să comită erori, și nici greșeli, întrucît toată politica sa se baza pe *știința* marxistă. Ori, unde este știință nu încaperoare. De exemplu, cele trei familii pe care urma să le *îmbarce* și să le ducă la Rădăuți în acea noapte: fără îndoială că ele fuseseră *alese* în mod științific. În mod normal, lui Ștefanache n-ar fi trebuit să-i fie milă de familia Prelipcean așteptînd împietrită în fața lui, tremurînd, cu ochii holbați, cu gurile căscate, cu ochii înlăcrimați. Dar cum să le spui: mă, voi ați fost puși în mod *științific* pe lista chiaburilor, nu încercați să ne treziți vreun sentiment de compasiune că nu merge, știința marxistă spune că față de dușmanul de clasă nu trebuie să dai dovadă de slăbiciune.

Domnica începu să plîngă înăbușit și nu știu ce să facă mai întîi: să-și încalțe opincile și să-și pună un cojoc pe ea, să strîngă cîteva lucruri într-o boccea, să pregătească un coș cu de-ale gurii, să alerge pînă la vecinul Iustin și să-l roage să aibă grijă a doua zi de animalele lor...

- Luați numai ce puteți pune pe voi și duce cu mîinile voastre, ordonă plutonierul.

- Și repede, că nu avem timp să stăm la discuții, strigă omul cu haină din piele.

Ștefanache fu cât pe ce să-l întrebe "dar unde vezi tu că stau ăștia la discuții?" dar preferă să iasă și să-și aprindă o nouă țigară.

Lui Ștefanache nu-i prea plăcea de acel tânăr *securist* cam prea zelos. Dar nici nu îndrăznea să-l mai domolească în *avîntul* cu care înțelegea tânărul Alexandru Moroșan să-și exercite autoritatea. Securiștii formau o specie aparte, și mereu își dădeau aere de superioritate. Când trebuiau formate echipe de *intervenție* compuse din primari, milițieni, militari și securiști, întotdeauna securistul din grup se considera superior. "Nu este în interesul meu să-l educ" își mai spuse plutonierul privind cerul.

De pe colina unde se afla casa familiei Prelipcean parcă se vedeau și mai multe stele decît de pe drum. Ștefanache scrută cerul și fu traversat de un oftat. Oare cînd vor merge în sfîrșit lucrurile bine pe Pămînt? Poate că după ce comuniștii vor cucerii tot pămîntul și toți dușmanii de clasă vor fi puși cu botul pe labe. Și chiar atunci, va trebui aplicată știința marxistă ca nu cumva să înceapă vreo luptă *internă* între comuniștii victorioși. Auzise el destul de multe povești despre cum, după revoluția bolșevică din Rusia, Stalin a trimis un agent secret tocmai în Mexic ca să-l omoare cu toporul pe Troțki, fost comandant al Armatei Roșii... De ce s-o fi certat Stalin cu Troțki? Că doar amîndoi se luptaseră pentru viitorul luminos al omenirii...

Unul dintre milițienii care se precipitase printre primii în casă, poate mai mult din curiozitate, ieși în fugă și se duse să vomite în spatele fîntînii.

Ce-o fi avînd și ăsta? se întrebă Ștefanache. I s-o fi făcut rău din cauza mirosurilor din odaia plină cu copii? E drept că mirosea cam tare acolo a scutece, a lapte fiert, a cojoc și a mămăligă. Toate acele mirosuri contopite, plus căldura de la sobă, parcă îi izbiseră pe toți ca o măciucă.

Tînărul milițian se șterse la gură, examinează roata de la fîntînă, o eliberă din *chinga* unui cîrlig, o răsuci cu mișcări pricepute de vreo treizeci de ori întîi într-un sens, apoi tot de atîtea ori în celălalt, și după cîteva minute scoase la lumina lunii o găleată cu apă proaspătă. Se stropi cu apă, respiră adînc, apoi se apropie de plutonier și-l privi ca un cîine bătut, cu niște ochi albaștri de copil naiv.

- Hai, ia o țigară, îi spuse plutonierul Ștefanache. Cum te cheamă?

- Ioan, mulțumesc frumos, răspunse milițianul trăgînd cu nesaț din țigara primită. Vreți puțină apă?

- Nu, nu vreau nimic.

- E bună... Nici n-am mai văzut fîntînă așa de adîncă.

16.

Călătoria cu trenul pînă în Dobrogea fu, pentru Minodora, lungă, obositoare, plină de angoase și de umilințe dar și plină de descoperiri umane. Un amestec cu totul nou de mirosuri și de voci, de zgomote și de tăceri, de slogane și de șoapte, de peisaje și de chipuri.

Mirosurile nu i se părură nici dezgustătoare și nici plăcute, doar că erau altceva decît ceea ce acumulasese memoria ei olfactivă. Trenul cu vagoane de marfă în care călătoriră mirosea a păcură, a cărbune, a rugină, a funingine și a fum. Nici măcar mirosul de oameni nespălați, pentru că în vagon fură înghesuite mai multe familii, nu fu atît de puternic precum mirosul de păcură.

De cîte ori se oprea trenul într-o stație țaranii avură voie să coboare și să-și refacă provizia de apă. Pentru nevoile lor fizice, trenul se oprea însă în plin cîmp, și atunci se auzea invariabil același ordin: „Bărbații în partea dreaptă, femeile în partea stîngă. Executarea.”

Minodora fu fascinată de forța locomotivei și mai ales de aburii pe care îi scotea, ca și cum ar fi pufăit un balaur. Învăță astfel și cîteva cuvinte noi: macaz, fanion, bielă-manivelă, fochist...

- Cel care conduce e *mecanicul*, cel care pune cărbune în *focar* e *fochist*, le explică Gavril copiilor.

Și mecanicul, și fochistul aveau fața înnegrită de funingine, iar salopetele lor erau și ele negre și cam ponosite. Copiii din vagon chicoteau uneori și își spuneau unii altora la ureche "sunt doi *draci* pe locomotivă".

Trenul înainta *smucit*, cu opriri dese, uneori scurte și alteori lungi, uneori la intrarea în diverse gări și alteori chiar în fața unor gări pavoazate cu drapele, lozinci și portrete. Unele gări păreau pregătite pentru un fel de sărbătoare. Pe lîngă drapelul românesc, cel al Partidului și cel al Uniunii Sovietice, pe fațada gărilor mai erau afișate tot felul de slogane, iar enorme difuzoare *împroșcau* pînă departe marșuri militare și cîntece patriotice. În toate aceste cîntece era vorba despre muncă, despre clasa muncitoare, despre eroism... Minodora citea cu mare rapiditate panourile cu slogane și le comunica imediat conținutul și celorlalți din vagon: *Trăiască și înflorească Republica Populară Română! Trăiască prietenia de nezdruccinat dintre poporul român și poporul sovietic! Trăiască Armata Roșie, eliberatoarea popoarelor*. Ciudat cum cuvîntul *trăiască* apărea foarte des în multe dintre lozincile partidului. Comuniștii păreau să pună mult preț pe viață...

Cum în vagon aerul devenea foarte repede irespirabil, toată lumea, la fiecare oprire, se aglutina în fața ușilor deschise, iar uneori soldații le mai dădeau voie țaranilor să coboare ca să se mai dezmoștească. Cînd se dădea pornirea soldații începeau să fluiera, să răcnească, și toată lumea urca repede